

Овчарук О.В.,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
зав. відділом компаративістики інформаційно-освітніх інновацій
Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ОЦІНЮВАННЯ ІК-КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ТА ПЕДАГОГІВ З ДОСВІДУ КРАЇН ЄС

Постановка проблеми. Проблеми оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності учнів та педагогів тісно пов'язані з сферою підготовки та підвищення кваліфікації вчителів та керівників загальноосвітніх закладів у контексті реформування освіти та створенням нової української школи, яка відносить дану категорію до ключових [1,2]. Вітчизняним дослідникам важливо враховувати досвід провідних країн Європейського Союзу, що стосуються форм, методів, процедур оцінювання ІК-компетентності педагогів. Серед таких країн ті, які здійснили важливі кроки освітніх реформ та сьогодні є рейтинговими у міжнародних порівняльних дослідженнях: Бельгія, Великобританія, Данія, Естонія, Латвія, Литва, Німеччина, Норвегія, Нідерланди, Польща, Словаччина, Чехія та ін.[3].

Виклад основного змісту. Запровадження оцінювання ІК-компетентності учнів та педагогічних працівників є важливим елементом освітньої стратегії держави на таких рівнях: міжнародному (входження до міжнародних порівняльних досліджень якості освіти); національному (впровадження загальнодержавної політики та концепцій щодо моніторингу та оцінювання якості освіти в т.ч. оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності суб'єктів навчального процесу, розробка стандартів); рівні навчального закладу (встановлення процедур, розроблення інструментарію оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності учнів та педагогів, розроблення програм оцінювання на рівні закладів).

При створенні стандартів освіти для учнів та педагогів потрібно орієнтуватись на розробки міжнародних освітніх експертних груп та документи, що представлені на рівні країн Європейського Союзу як рекомендаційні. Серед таких документів для розробки стандартів та рамок інформаційно-комунікаційної компетентності є: Рамка цифрової компетентності для громадян (скорочена назва – DigComp), (DigComp 2.0: Digital Competence Framework for Citizens), яка представлена у Розділі I - Концептуальна еталонна модель DigComp 2.0 (табл.1.); Інструмент оцінювання в рамках європейського портфоліо EUROPASS (Self-assessment grid - <http://europass.cedefop.europa.eu/>); Рамка інформаційно-комунікаційної компетентності для вчителів ЮНЕСКО (UNESCO ICT Competency Framework for Teachers); Benchmarking Digital Europe 2011-2015, Цифровий порядок денний для Європи (Digital Agenda for Europe), Визначення та відбір компетентностей - Definition and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundations (DeSeCo) та ін.[4]. Важливим є залучення учнів та вчителів до міжнародних програм та проєктів, що існують на терені європейського простору, наприклад, у eTwinning, European Schoolnet, Monitoring and Benchmarking e-Skills Policies and Partnerships.

Загальнонаціональна політика щодо оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності має ґрунтуватись на наукових підходах. Важливим, перш за все, сьогодні є узгодження понять у даній сфері, а саме приведення до спільного розуміння такого ключового поняття як: інформаційно-комунікаційна компетентність. Тому для розробників освітніх стандартів для проведення оцінювання (опису системи показників та навчальних результатів) обов'язковим є розмежування поняття інформаційно-комунікаційної компетентності та інформаційної грамотності, мережної грамотності, Інтернет грамотності, цифрової грамотності, медіа грамотності та комп'ютерної грамотності та ін. Всі ці поняття мають трактуватись та бути подані у національних освітніх документах в узгодженому трактуванні, і надалі так само бути відображені у стандартах та освітніх програмах.

Оцінювання рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності учня може здійснюватись протягом викладання різних предметів, таке оцінювання має носити наскрізний характер, тому інструментарій, який має бути запропонований педагогам, має бути універсальним, інтегрованим у різноманітних формах та процедурах, який використовує вчитель.

Більш заглиблене оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності може здійснюватись на ключових етапах навчання – на етапі завершення початкової та основної середньої освіти, закінченні шкільного навчання загалом. На кожному з етапів навчання доцільним є розроблення дескрипторів за рівнями. Також доцільним є у рамках оцінювання виокремлювати сфери, що містять набір відповідних дескрипторів, напр.: комп'ютерні науки, інформаційні технології, цифрова грамотність. Як приклад, можна використати досвід запровадження т.зв. Комп'ютингу для ключових етапів навчання KS1-KS3 у Великобританії.

Цікавим є досвід країн, що використовують та пропагують так звану «культуру вільного оцінювання», яка застосовується тоді, коли потрібно оцінити ті якості учнів, що виявляються не тільки у одному предметі та сфері, а наскрізними і пов'язані з низкою інших сфер. Культура вільного оцінювання є гнучкою формою використання альтернативних традиційних форм оцінювання, як, наприклад самооцінювання, участь учнів у проведенні оцінювання, різні форми зворотного зв'язку (досвід Бельгії, Латвії та ін..).

Важливим для української системи освіти є розроблення загальної концепції щодо оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності учнів, яка повинна врахувати міжнародні рекомендації, рамки та стандарти, а також включати рекомендації щодо: елементів знань, вмінь та навичок учнів, ставлення до ІКТ та його використання, ціннісних орієнтацій учнів, які пов'язані з пошуком та використанням відомостей та даних, їх аналізом та оцінюванням для навчальних та життєвих потреб.

На рівні навчального закладу оцінювання навчальних досягнень учнів (у прогресі формування інформаційно-комунікаційної компетентності) має здійснюватись вчителями різних предметів під час поточного та підсумкового форм оцінювання. Так, спираючись на досвід країн Європи, пропонується оцінювати індивідуальні досягнення учнів під час поточного та підсумкового оцінювання, а також при здійсненні проектної діяльності учнів, напр., створення шкільного (класного) блогу (колаборативна, командна діяльність), створення портфоліо кожного учня, у якому відображені вміння й навички, які він демонстрував протягом усього періоду ключового етапу навчання. Важливо, при цьому, використовувати інструменти самооцінювання, коли учень самостійно і критично оцінює свій прогрес в опануванні новими технологіями під час створення, подальшій підтримці, розвитку та оцінці інформаційних джерел, засобів та власних продуктів - навчальних он лайн журналів, блогів, скрінкастів, сайтів тощо. Такий підхід дозволяє сформувати відповідальне та критичне ставлення учня до життя та навчання.

Одним з ефективних форм оцінювання учнів є оцінка однолітків, в основі якої лежить ідея конструктивізму. Таке оцінювання можна здійснювати через організацію обговорень, зворотний зв'язок, створенням т.зв. експертних груп, що допомагає учню краще розуміти кінцевий варіант своєї розробки, шляхи її вдосконалення. Таке оцінювання може відбуватися у класі, у режимі он-лайн, через віртуальні спільноти за підтримки та фасилітації вчителя.

Відкрите анкетування — вважається важливим методом поточного оцінювання, який надає можливість стати активними одержувачами інформації, опитування ("Чому?" і "Як?") дозволяє учням зрозуміти чіткіше, як теорія застосовується на практиці. У цьому випадку оцінювання проводиться через виконання завдань з програмування й ІТ-проектів, формулюючи такі запитання, як «Чому ви вирішили зробити це так, а не інакше?» і «Чи можете ви пояснити, як це працює?».

Вчителі та педагогічні працівники. Освіті та професійній підготовці у країнах Європи надається одна з ключових позицій для розв'язання проблем, пов'язаних з економічними, соціальними та політичними змінами. Використання потенціалу ІКТ, набуття інформаційно-комунікаційної, цифрової компетентності всіма громадянами були визначені одними із

основних завдань Цифрового плану дій для Європи (Digital Agenda for Europe), затвердженому у 2010 році, який є втіленням Стратегії “Європа 2020” (Europe 2020). Слід зазначити, що ринок праці, зокрема європейський досить швидко та гнучко реагує на побажання роботодавців щодо підвищення рівня освітніх стандартів, зокрема підвищення мотивації всіх, хто навчається до опанування новими технологіями, комп’ютерною грамотністю, отримання ІТ-спеціальностей, які, за їх прогнозами, будуть у попиті в майбутньому через декілька років. Така тенденція спричиняє підвищення інтересу та активності педагогів до вивчення ІКТ, опанування технологіями та розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності як для її застосування у професійній діяльності, так і для власної самоосвіти та самовдосконалення. У руслі цих тенденцій у 2016 р. було здійснено оприлюднення важливого європейського документу DigComp - Рамка цифрової компетентності для громадян та Концептуальна еталонна модель DigComp 2.0 [4,5].

Досвід різних країн Європи з оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності педагогів спирається на загальноєвропейські рамки та підходи. Так, наприклад, у Литві оцінювання та моніторинг ІК-компетентності вчителів здійснюється загалом на курсах, які вони проходять під час позапланової підготовки при підвищенні кваліфікації та самостійно. На дистанційних курсах вчителям пропонуються тести для отримання сертифікату «Європейські комп’ютерні права» (European Computer Driving Licence (ECDL)).

Щодо рівнів та показників розвиненості інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів, європейські освітні кола пропонують керуватись загальноприйнятими рамками (ЮНЕСКО, EDCL, «Національні освітні технологічні стандарти для вчителів» (NETS-T) та застосовують рівні оцінювання, наприклад, литовські педагоги керуються такими трьома рівнями: рівень I: вчителі цілеспрямовано планують, організують і оцінюють власну професійну діяльність із використанням ІКТ, підвищують якість навчального процесу шляхом цілеспрямованого застосування ІКТ, звертають увагу та застосовують навчальні проекти, які пропонуються в мережі Інтернет при конструктивістській парадигмі навчання (інтегроване навчання, проектне навчання, спільне навчання); рівень II: вчителі допомагають своїм колегам і активно беруть участь у поширенні досвіду застосування ІКТ в процесі викладання в школі; рівень III: вчителі беруть активну участь у поширенні досвіду застосування ІКТ в процесі навчання і викладання на рівні міста, регіону та країни. Формами реалізації такого оцінювання та результатом може бути так зване електронне портфоліо, що слугує інструментом для атестаційних процедур вчителя та адміністратора школи.

Висновки. Огляд досвіду країн ЄС дозволяє стверджувати про те, що питання оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності є надзвичайно важливим в умовах створення нової української школи.

Впровадження загальнодержавної політики та концепцій щодо моніторингу та оцінювання якості освіти в т.ч. оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності суб’єктів навчального процесу, розробка стандартів; удосконалення процедур оцінювання ІК-компетентності залишаються на сьогодні пріоритетними напрямками освітньої політики України.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа. Концепція. – Заголовок з екрану - (<http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>) – Електронний ресурс.
2. Нова українська школа. Основи стандарту освіти. – Львів. – 64 с.
3. Education and skills online assessment. The Online Version of PIAAC. A joint Initiative of the OECD and the European Union. – <http://www.oecd.org/skills/ESonline-assessment/> - електронний ресурс. Заголовок з екрану.
4. Glossary.– Quality in education and training.– European Centre for the Development of Vocational Training, 2011 . – (P.23 - 24) (157 p.).
5. Digital competences - Self-assessment grid. EUROPASS. – Електронний ресурс - <http://europass.cedefop.europa.eu/> - Заголовок з екрану.